

CAMPERT COMPLEET

Remco Campert
CAMPERT COMPLEET

Alle verhalen

2018
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Deze twaalfde druk van *Campert compleet* is een uitgebreide heruitgave van *De verhalen* (De Bezige Bij, 2004). Toegevoegd zijn de bundels *Om vijf uur in de middag* (De Bezige Bij, 2010) en *Vrienden, vriendinnen en de rest van de wereld* (De Bezige Bij, 2012).

Copyright © 1971, 2004, 2010, 2012, 2018 Remco Campert

Eerste druk 1971

Tweede druk 1971

Derde druk 1973

Vierde druk 1975

Vijfde druk 1977

Zesde druk 1978

Zevende druk 1978

Achtste druk 1979

Negende druk 1981

Tiende druk 1986

Elfde druk 1987

Twaalfde, vermeerderde druk 2018

Omslagontwerp Leendert Stofbergen

Omslagbewerking DPS

Omslagfoto © Eddy Posthuma de Boer

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Wilco, Zutphen

ISBN 978 94 031 2600 5

NUR 303

debezigebij.nl

INHOUD

Alle dagen feest	9
Verre reizen	16
Drie jaar is te lang	20
De vliegen	24
De verdwijning van Bertje S.	29
Een morgen van liefde	32
Een oudtestamentisch avondje	38
Het meisje met de baard	45
Sterfbed	55
De oude dame	58
Een zomeravond	71
Eendjes voeren	73
Vijfhonderd zilverlingen	78
Ratten en katten	82
Somber en Omber	93
De kat die wegliep	96
De buit	102
De jongen met het mes	107
In de kast	113
Herinner je je nog?	123
Het einde van de stad	126
Carrière	140
Een reisje naar Zwolle	149
De droom	156
Brief aan Z.	161
Herkennen	166
Een ellendige nietsnut	170
Grote vakantie	192
James Dean en het verdriet	199
Er waren eens...	208
Exel Burnman	243

Nacht op de kale dwerg 259
De dikke toneelspeler 265
Vier half-akters 268
Een nacht en een morgen 276
Ademhalen 285
Thee drinken 318
In de trein 321
Fabeltjes vertellen 329
De kampioen 354
Dagboek in een map gevonden 358
Tijdschriftverhaal 378
Notities van een ander 385
Takes 397
Kom hier, Rosa 402
Mijn halfbroer 427
Hoe ik mijn verjaardag vierde 438
Luiheid 458
Op reis 466
Zachtjes neerkomen 476
Een zomer 507
Voorstelling 510
Dierentuin 512
Na de troonrede 515
Een zomer in de zeventiger jaren 527
Koude kermis 534
De malle tennispet 550
Wie doet de koningin 58
Prettige weken in Parijs 685
De ochtend dat het niet op kon 692
Existentialist 699
De tijden 707
Een mooie jonge vriendin 715
Een voetreis naar Parijs 730
Rampenplan 735
De rekening komt later 741
Ik verveel me zo 766
'Het' 769

Toekomstdromen 774
De boel 777
Niet vergeten 780
Wel vergeten 783
Problemen 786
Zomaar gelukkig 789
Smaak 792
Kamperen 795
Tosca 798
Oude agenda 801
Besturen 804
De speelfilm 807
Een bekende Nederlander 814
Geef eens een voorbeeld 825
Onkruid 827
Hobby 830
Brieven schrijven 833
De rij 836
Ongelukjesdag 839
Vakantie 842
Hotel 845
De post 848
Vreemdeling 851
Oud huis 854
De wolkever 857
Ernstig gesprek 860
De vrouw van de wethouder 863
Wandelen 866
Klachten 869
Bestseller 872
Seks met dieren 883
De scholier 889
Luchtdichter 909
Crisis 915
Chimères 924
Om vijf uur in de middag 927
Smartlap 961

Het creatieve proces 962
De typiste die haar steentje bijdroeg 963
Begin, midden, einde 964
De handige schaar 965
De doodzieke vriend en de koebel 967
Haar verhaal kwijt 968
Twee columnisten 969
Gute Nacht Freunde 970
Even goede vrienden 971
Een koele kikker 972
De teloorgang 975
Een hecht paar 977
Kinderwens 978
Wind 979
De wijnbijschenker 981
Advocaat 983
Harde Kern 984
Vrouw zoekt boer 985
Duim en de dingen 986
Van de hak op de tak 988
De harde borstel 989
Vliegles 991
De zelfkant 995
Glaciaal 996
Het excuus 997
Twee schilderijen en een beeldhouwwerk 1000
Gedicht 1001
Blauw bloed 1002
Voetbal 1005
Roken 1007
Broer en zus 1009
O.B.N. 1012
Meiboom 1013
Het snurken van de buurman 1015
Het woud en de stad 1017

Verantwoording 1019

ALLE DAGEN FEEST

Vroeg in de morgen kwam de trein in Parijs aan en Alfred Hast, vuil en moe van de reis, besloot een kop koffie te drinken in het café tegenover het station. De mist van de ochtend hing over de pasgewassen straten. Arbeiders raasden langs op kleine fietsjes. De metro reed nog niet. Hij kocht een ochtendblad en las de koppen: een vliegtuigongeluk, twee filmsterren, drie verkrachtingen en vier moorden.

Later in de morgen nam hij de ondergrondse naar de Place Etoile. In een brede straat niet ver daarvandaan was het grote kantoor gevestigd van de wereldorganisatie, waar Alfreds vriend Otto Ombach zijn brood verdiende. Otto werkte op de afdeling Propaganda-Documentation-Invitation to Cocktail-parties-Fornication and Other Intimate Relations Nr. 75934, beter bekend onder de naam *Prodoco* (niet pro deo, nee). Het nummer was oorspronkelijk het nummer van de auto van een vroegere chef van de afdeling, dat om een of andere mysterieuze reden aan de naam was vastgeplakt; het deed niemand kwaad en daarom liet men het maar met rust. Otto Ombach, een lange nerveuze blonde jongeman, was er bij *Prodoco* beroemd om, dat hij achter elkaar alle door de wereldorganisatie benoemde commissies op kon noemen. Het waren er meer dan 900, waaronder een commissie tot bestudering van de parelcultuur, aan het hoofd waarvan een Zweed stond, die dertig jaar geleden op parels gepromoveerd was en die nu de zaken van de commissie regelde vanuit een berucht huis in Montparnasse. De werkende leden van die commissie waren Japanners, wier in een wonderlijk Engels gestelde rapporten echter niemand kon lezen. Er was ook een commissie ter bevordering van de belangen des boekhandels achter het IJzeren Gordijn, samengesteld uit verbitterde Hongaren, Roemenen en Bulgaren, die in afgelegen cafés geheimzinnige bijeenkomsten

hielden met katapultfabrikanten en radiozenderbouwers.

Alfred nam een pilletje, dat zijn slaap moest verdrijven (hij had gedurende de treinreis nog geen oog dichtgedaan) en ging het gebouw binnen. Monsieur Ombaque was nog niet aanwezig, maar zou wel spoedig komen. Alfred zette zich in een diepe leren fauteuil in Otto's kantoor, stak een sigaret op en wachtte. Hij wilde een week blijven in Parijs; hij zou logeren bij Snoekie Pantalon, die aan de Sorbonne oud Hebreuws en zo mogelijk nog ouder Keltisch studeerde en intussen zijn modern Frans op peil hield door relaties te onderhouden met een bonte schakering van Franse meisjes.

De pil deed Alfreds vermoeidheid snel verdwijnen en plaats maken voor een soort zweverige toestand van helderheid op hoger plan. Het leek hem alsof het nu eindelijk binnen zijn bereik lag om de fundamentele waarheid van het menselijk bestaan te doorgronden, maar die waarheid zou een teleurstelling zijn en daarom deed hij maar geen moeite.

De telefoon op Otto's bureau rinkelde. Alfred stond op, pakte de hoorn van de haak en zei: 'Hallo, met *Prodoco*.'

Iemand ratelde iets onverstaanbaars tegen hem in het Frans.

'Zal voor gezorgd worden,' zei Alfred en belde af. Onmiddellijk daarna begon het apparaat weer te rinkelen.

'Wat nou weer?' zei Alfred bits.

'Zijn de Spanje-brochures er al?' vroeg een Hollandse stem. 'Ik heb hier mevrouw de Cucaracha op mijn bureau. Ze is zeer gepresseerd.'

'Spanje? Waar ligt dat?' vroeg Alfred.

'Hallo,' riep de stem. 'Hallo. Ben jij het, Ombach? Ne coupez pas, ne coupez pas...' Maar het was al gebeurd; ergens had een onverbiddelijke Franse telefoniste er genoeg van gekregen en de verbinding verbroken.

Een kwartier later kwam Otto. Hij begroette Alfred hartelijk en vroeg hem hoe het met Mischa ging en met Bernard Algenhuis en alle anderen. 'Kom maar mee,' zei hij. 'We gaan koffiedrinken.' Ze verlieten het gebouw door een raam, omdat in de draaideur zes bebrilde vrouwen uit India vastgekneld zaten.

'Logeer je bij Snoekie?' vroeg Otto aan Alfred, terwijl ze op een

terras koffie met cognac dronken. ‘Zaterdagavond is er feest bij Snoekie. Iedereen komt.’ ‘Overal zijn feesten,’ zei Alfred. Otto beaamde het. Ze keken zwijgend naar het voorbijrijdende verkeer, naar vrouwen, naar de kleding van mannen, naar niets, tegen hun eigen oogvliezen op.

Snoekie had vier poezen. Hij woonde aan de rand van de stad in een bijna dorps aandoende wijk. Achter zijn huis was een vuilnisbelt en daarachter verwaarloosde weilanden. Het was halfzeven, zaterdagavond. De poezen zaten op een grote tafel, geflankeerd door flessen drank en glazen.

‘Als ze die flessen er maar niet afgooien,’ zei Alfred bezorgd.

‘Welnee,’ zei Snoekie. ‘Heb je ooit een poes iets zien breken?’

‘Jawel.’

‘Leugens. Achterklap,’ zei Snoekie, die op de divan lag, lui en behaaglijk. ‘Willem Ananas, de schilder, komt. En ook Racine, de andere schilder. Ze hebben ruzie met elkaar; ik weet niet waarom. Ze brengen hun vrouwen mee. En dan komen ook nog Otto en een heleboel andere mensen, Zuid-Afrikaanders, Schotten, Amerikanen, Liberianen, Turken en weet ik veel. En dure alleenstaande meisjes. Voor de schilders heb ik New Orleans, voor de dichters Chet Baker. Zullen we vast iets drinken? Ze komen pas om acht of negen uur.’

Ze dronken iets en nog iets en waren in een uitbundige hoerastemming, toen de eerste gasten arriveerden.

Het werd een gedenkwaardige avond. Otto Ombach liet zich van een boekenkast naar beneden vallen, omdat er niet genoeg aandacht aan hem werd besteed. Hij lag op de vloer, ogen geloken, tot Willem Ananas met behulp van Alfred hem naar de vuilnisbelt transporteerde, waar ze hem op een oude matras legden en begroeven onder lege conservenblikjes, petroleumkannen en lekke afwasteiltjes. De vrouwen van Ananas en Racine verzoenden zich met elkaar en lieten hun dijen zien.

Snoekie hield zich bezig met de drie alleenstaande meisjes, maar slaagde er toch niet in hen alle drie voor zich zelf te houden; hij had te veel vrijgezellen uitgenodigd.

De Liberianen kregen ruzie met de Amerikanen en vochten het

buiten uit. Het lawaai dat zij maakten wekte Otto, die niet begreep waar hij zich bevond en daarom maar liggen bleef; elke stap kon immers gevaarlijk zijn.

Alfred had een lang en vurig debat met een Turk over een zeer vaag onderwerp, dat telkens als hij dacht: 'Nu weet ik waar we het over hebben', wegzonk in een brij van woorden en niet meer te herkennen was.

Een schot verbrijzelde een ruit, maar het bleek gelukkig een Schot te zijn.

'Een machtig feest,' zei Snoekie tegen Alfred. 'Kom eens mee naar de keuken.' Alfred volgde hem met wankele passen.

'Ik heb vuurwerk gekocht,' zei Snoekie toen ze de keuken hadden bereikt. 'Je moet me helpen het aan te steken. Buiten op het weiland.'

Hun armen vol met gillende keukenmeiden baanden ze zich een weg door de feestvierenden naar buiten. Otto lag nog op de vuilnisbelt; hij was in slaap gevallen. Ze stelden het vuurwerk op om de matras waarop hij lag.

'Ik zal even Claude halen,' zei Snoekie. 'Dat is een van de alleenstaande meisjes. Ze wil chanssonnière worden. Ze kan geen noot zingen, maar dat hoeft niet.'

'En de anderen? Moeten die het niet zien?'

'Welnee,' zei Snoekie. 'Het is mijn feest en ik haat ze.'

Ze staken het vuurwerk aan en met hun armen om Claudes middel geslagen zagen ze toe hoe zich sissend en knallend een sterrenzee van licht meester maakte van Otto, die recht overeind ging zitten en verbijsterd om zich heen keek.

'Nu denkt hij dat het laatste oordeel is aangebroken,' zei Snoekie. Het was nacht, een zachte nacht. Toen het vuurwerk was uitgewerkt, liepen ze naar het weiland, langs Otto, die verwezen voor zich uit starde, zijn ogen nog verblind door het visionaire licht van het vuurwerk. Er stonden duizenden sterren in de lucht en een volle maan, waar je in kon knijpen als je wilde. In dat zachte licht ontwaarden ze drie Amerikanen, die bewusteloos op het weiland lagen uitgestrekt.

Ze liepen verder tot ze de Amerikanen niet meer zagen en het lawaai van het feest nog maar nauwelijks hoorbaar was. Toen gingen

ze in het gras liggen, Claude in het midden. Snoekie had een fles whisky meegenomen, waaruit ze om beurten dronken.

‘Men vraagt zich wel eens af,’ zei Alfred. Hij keek naar de lucht en voelde zich alsof hij weer vijftien jaar was.

‘Ach ja,’ zei Snoekie.

Claude begon te zingen. Ze had inderdaad geen stem, maar dat gaf niet. De nacht leek een zee, waarin je eindeloos kon zwemmen, een zee van mogelijkheden: olietankers, meeuwen, wrakhout, lege flessen, stukken kurk, lijken.

Toen de fles half leeg was en Claude bandeloos ziek was geweest, keerden ze weer terug naar huis. De Amerikanen waren niet meer te vinden op het weiland. Otto wankelde uit de vuilnisbelt en kwam naar hen toe. Hij stond voor hen stil en stotterde: ‘Ik heb iets meegemaakt, dat ik mijn leven lang niet zal vergeten. Een wonderbaarlijk natuurverschijnsel. Ik voel me vreemd en uitverkoren.’

Ze namen hem mee naar binnen, waar het feest nog onverminderd voortduurde. De Amerikanen en de Liberianen hadden vrede gesloten en dronken zich naar een nieuwe ruzie toe. Een Schot, een Turk en twee alleenstaande meisjes bevonden zich in Snoekies slaapkamer.

Willem Ananas en Racine keken broeierig naar hun vrouwen, die met elkaar dansten op de maat van High Society.

Alfred nam wat kussens, legde die op de keukenvloer en strekte zich daar op uit. In de wc naast de keuken hoorde hij iemand hoesten, braken en kreunen. Hij sloot zijn ogen en viel in slaap.

Laat de volgende morgen werd hij wakker. Iemand (Snoekie waarschijnlijk) had een deken over hem gelegd en een ander iemand (één van de alleenstaande meisjes, een Italiaanse, die Anna heette) was naast hem komen liggen. Ze lag met haar hoofd op zijn schouder, haar mond wijd open. Alfred sloot haar mond, maar de lippen weken onmiddellijk weer van elkaar. Hij stond op en hield zijn hoofd onder de kraan.

Snoekie en Claude sliepen op de divan in de grote kamer. Op de vloer te midden van flessen, glazen en omgekeerde asbakjes, lag Willem Ananas te snurken. Otto Ombach had zijn plaats op de boe-

kenkast weer opgezocht; één van zijn lange benen bengelde naar beneden, de in kostbaar kalfsleer gebonden werken van J.B.W. Polak aan het oog onttrekkend.

Het stonk in de kamer, een dodelijke geur van drank en sigaretten-as. Alfred opende alle ramen. Het was prachtig zonnig weer. In de slaapkamer van Snoekie was niemand.

Op de wc ontdekte hij een Schot, in zware slaap verzonken, zijn armen geslagen om de witte bak. De anderen waren kennelijk vertrokken. Alfred wekte Snoekie, die al mompelend wakker werd.

‘Waar zijn de poezen?’ vroeg hij. ‘Buiten denk ik,’ antwoordde Alfred. ‘O, wat heb ik een hoofdpijn,’ zei Snoekie, die opstond, er zorg voor dragend Claude niet te wekken.

Ze dronken een glas cognac en voelden zich daarna beter. Ze ruimden de kamer wat op en maakten Willem Ananas wakker. Toen trokken ze Otto aan zijn been en slaagden er nog net in zijn val te breken, toen hij van de boekenkast naar beneden tuimelde. Een van de Amerikanen had zijn auto voor het huis laten staan en ze legden de Schot op de achterbank, waar hij opgewonden een niemendalletje van Yeats begon te citeren. Het sleuteltje stak nog in het contact en Willem en Otto reden met de auto terug naar de stad. ‘Een onvergetelijk feest,’ zei Otto toen hij afscheid nam.

‘Voor mij tenminste. Er is mij iets miraculeus overkomen. Ik kan niet zeggen wat; dat zou er iets van het wonder aan ontnemen. Wonderen moet men alleen verwerken.’

Het Italiaanse meisje Anna vervoerden ze naar Snoekies slaapkamer. Ze sliep rustig door tijdens het transport.

Claude was wakker geworden, kamde haar haar en glimlachte naar Snoekie. Die zei: ‘We nemen nog een glas cognac.’ Dat deden ze dus. Tegen een uur of drie in de middag voelden ze zich opnieuw uitgelaten en luisterden ontroerd naar muziek van Scarlatti. Zes platen waren gebroken tijdens het feest. De poezen wipten één voor één door een open raam naar binnen. Anna maakte in de keuken Italiaans eten klaar, spaghetti, precies zoals Alfred het op schilderszolders in Amsterdam kreeg voorgezet. Snoekie en Alfred speelden een spelletje schaak en verloren na drie zetten elk hun koningin. Daar moes-

ten ze lang om giechelen.

‘Wat is het toch allemaal om te lachen,’ zei Snoekie.

’s Avonds gingen ze naar de bioscoop, waar een film van de Marx-brothers draaide. Anna begreep geen Amerikaans en Alfred moest haar alle grapjes uitleggen.

De volgende dag viel het Franse kabinet.

VERRE REIZEN

‘En dan Thea,’ zei de man, ‘zijn er altijd wel drie, vier van die kleine zwarte krengetjes met van die brutale smoeltjes, die om je heen draaien. En je komt niet van ze af, Thea, niet te geloven, ze kleven aan je als vliegen aan...’

Hij wapperde met zijn hand, zoekend naar een duidelijke uitdrukking. ‘... aan de stroop,’ zei hij ten slotte.

‘Ja, is het niet geweldig? Vond je het niet heerlijk? God, wat een belevenis,’ zei Thea. Ze keek hem verheugd aan, met bijna iets van moederlijke trots, hoewel hij, wat leeftijd betreft, haar vader had kunnen zijn.

‘Ja,’ zei hij. ‘Ik ben zo blij dat ik het meegemaakt heb.’

‘En nu ben je weer hier.’

Hij glimlachte triest. Zij stond op en pakte een fles van het buffet en zette twee schaaltes met noten op tafel neer.

‘Soms, ’s avonds, komen ze onder je raam staan en zingen,’ zei hij.

‘Ze hebben prachtige stemmen, Thea. Natuurtalenten.’

‘Is het niet geweldig?’ zei Thea, terwijl ze de glazen volschonk. ‘Straks komt mijn broertje op bezoek,’ vervolgde ze.

‘Ach ja?’ zei hij, belangstelling opflikkerend in zijn ogen.

Hij is een paar weken naar Parijs geweest, voor het eerst van zijn leven.’

‘Zo, zo,’ zei hij. Ze klonken.

‘Op je verre reizen.’

‘Ja,’ zei de man, ‘want denk niet dat ik van plan ben hier nog lang te blijven. Weer die sleur, Thea, diezelfde gezichten, die ik nu al jaren ken, waarvan ik alle reacties al weet, alle histories, altijd dezelfde histories. Thea, nee, dat kan ik niet meer. Ik kan de haren wel uit mijn hoofd trekken van spijt als ik er aan denk, dat ik de beste jaren van mijn leven hier heb doorgebracht, dat ik niet van mijn plaats ben

gekomen. Het lijkt of ik energiekeer ben dan vroeger. Maar het lichaam, Thea, het tikkertje, daar maak ik me bezorgd over...'

'Ach kom,' zei Thea, 'je doet alsof...'

'Nee nee, werkelijk,' zei hij. Hij nam een klein slokje uit zijn glas en keek haar vriendelijk aan, terwijl zijn wenkbrauwen nog door- gingen met 'werkelijk' zeggen. Op dat moment werd er gebeld.

'Dat zal Louis zijn,' zei Thea. Ze stond op en verdween in de gang. De man streek zijn haar glad en maakte vreemde bewegingen met zijn armen, die ten doel hadden zijn manchetten op hun plaats te schuiven. Hij nam nog een slokje en leunde toen achterover in zijn stoel, de vingertoppen van beide handen tegen elkaar plaatsend, terwijl hij zijn lippen plooid in een trek van bescheiden verrassing.

De jongen kwam binnen, gevolgd door Thea.

'Hoe maakt u het?' zei hij tegen de jongen, die zich zonder al te veel opvallende slungeligheid aan hem voorstelde.

'Jij ook een glaasje, Louis?' vroeg Thea.

'Graag,' zei Louis.

De man nam hem van terzijde geamuseerd op, erop verdacht zijnde die geamuseerdheid een volgend moment in vriendelijke aanmoediging te kunnen doen overgaan.

'Geen nootjes, alsjeblieft,' zei Louis.

'Houdt u niet van nootjes?' vroeg de man vol belangstelling.

'Ze zijn mij te vet en te zwaar,' zei Louis, een beetje blozend. Misschien is het wel een halsmisdad om niet van nootjes te houden, dacht hij.

'Ja, dat kan ik me voorstellen,' zei de man. 'Ik moest ze eigenlijk ook niet eten, maar ze breken de smaak van de borrel een beetje, vind ik.'

'Ja, dat is wel zo,' zei Louis nadenkend. Hij knikte nog een paar maal, tot Thea, die weer in haar stoel zat, hem vroeg: 'En hoe vond je Parijs?'

'Heerlijk,' antwoordde Louis. Wat moest hij nu verder zeggen? Gelukkig zei de man: 'Een goddelijke stad, vindt u niet? Het ademt zo iets speciaals daar, zo'n eeuwenoude geur van cultuur...'

'... en iedereen leest er in de metro,' vulde Louis aan.

'Heb je de Mona Lisa gezien?' vroeg Thea.

‘Nee,’ zei Louis. ‘Daar zat glas voor, zodat ik er alleen mijn eigen gezicht in zag.’

‘Ha, ha, ha,’ lachte de man en toen, ernstiger: ‘Tja, en nu zitten we weer in ons natte landje.’

‘Ontzettend,’ zuchtte Louis.

‘O, dat gevoel heeft u dus ook?’ zei de man blij. ‘Die benauwenis hè? Ik dacht eigenlijk, dat jonge mensen daar nog niet zo’n last van hadden, dat het meer een soort oude-heren-kwaaltje was...’

‘O nee,’ zei de jongen heftig. ‘Ik was de grens nog niet over of ik dacht, daar begint het allemaal weer.’

‘Ja,’ zuchtte de man, ‘o vreselijk.’

Thea zei niets.

Vaag drong het geluid van roepende kinderen in hun oren, van een radio die te luid aan stond, het gerinkel van een fietsbel, al die geluiden zonder welke een stad geen stad is, zoals een uitroep zonder uitroepteken een in de lucht hangend iets is, een zee zonder golven. In de kamer was het stil; gedurende een paar momenten leek het zelfs of allen hadden opgehouden te ademen. Thea dacht aan vage dingen en vreemd genoeg hurkte er achter die schemerige gedachten een donkere, onheilspellende vorm. Louis voelde een droef verlangen naar Parijs aan zijn hart zuigen, zelfs naar de Mona Lisa, die hij, zover hij haar had kunnen zien, een uiterst saaie dame had gevonden. En de man keek naar de hand van de jongen, die schoon was en waarvan de nagels lang waren. Hij zal ze moeten knippen, dacht hij en plotseling voelde hij een schok door zijn lichaam gaan; het leek alsof zijn lichaam het plan, dat hem opeens duidelijk voor de geest stond, eerder had herkend dan zijn hersenen. Hij dwong zich kalm te blijven zitten, kuchte en zei dat het triest was, allemaal zeer triest was.

‘Blijven jullie eten?’ vroeg Thea. Zij had het waanzinnige gevoel, dat die onheilspellende vorm wel zou verdwijnen, als ze beiden hier bleven, of, in elk geval, één van hen.

‘Nee,’ zei Louis, ‘het spijt me, maar ik heb met een vriend afgesproken.’

‘En jij?’ vroeg Thea aan de man, hoewel ze het antwoord al wist.

‘Het spijt me zo, Thea, maar ik moet nog zoveel doen en ik heb

met... (hij noemde een naam) afgesproken; ik kan werkelijk niet. Een andere keer graag. Het is heel lief van je.'

Hij keek haar met groot vertoon van spijt en eerlijkheid aan en Thea sloeg haar ogen neer en voelde dat ze over haar hele lichaam bloosde.

'Misschien kan ik u een eindje wegbrengen in de wagen?' zei de man tegen Louis, toen ze in de gang hun jassen aantrokken, terwijl Thea bij de spiegel stond en over haar haar streek en bij die vraag opnieuw begon te blozen.

'Is die auto voor de deur van u?' vroeg Louis.

Ze namen afscheid van Thea, de man zeer hartelijk ('het was erg gezellig Thea, ik bel je gauw weer op') en de jongen nogal vluchtig ('tot ziens'). Het was schemerig, toen ze de deur achter zich sloten.

'Waar moet je heen?' vroeg de man, terwijl hij de auto startte, maar voor de jongen antwoord kon geven, vervolgde hij: 'Als we nu eens naar Parijs reden, in plaats van naar onze afspraken? Dan zijn we er vannacht nog.'

Louis lachte, maar het was geen gemakkelijke lach. 'Ik meen het,' zei de man, zijn handen op het stuurwiel leggend, terwijl hij Louis aankeek.

'Maar dat kan toch niet,' zei Louis.

'Waarom niet?' vroeg de man. 'Denk eens in: we rijden meteen door naar de Hallen en drinken daar een glas wijn.' Hij wachtte ademloos op Louis' antwoord.

'Ik kan niet nu op dit moment beslissen.'

'Je bent jong,' zei de man. 'Jonge mensen zijn toch avontuurlijk? Er is hier toch niets dat je bindt?'

'Nee,' zei Louis. Hij stak een sigaret op. Hij voelde hoe een grote behaaglijkheid zich in hem nestelde. Waarom niet? dacht hij.

Een oude vrouw, in haar hand een boodschappentas waaruit een lege melkfles zijn hals stak, weifelde met oversteken, in de war gebracht door de brommende motor van de nog steeds stilstaande auto.

'Maar dan moeten we even langs mijn kamer om wat dingen te halen, pyjama en zo,' zei Louis. De man glimlachte. De auto reed weg. De oude vrouw sprong mopperend terug op het trottoir.

DRIE JAAR IS TE LANG

1

‘Straks loopt de wekker af,’ zei de vrouw. Ze zat in haar ochtendjas (een blauwe met gele palmen) op de rand van het bed.

‘Zet hem af, wil je,’ vroeg de andere vrouw, die half overeind in bed zat, een sigaret rookte en eigenlijk nog veel te slaperig was om op te staan.

De morgen was begonnen. Door het raam zag ze een gedeelte van de haven – een sleepbootje en verder naar achter, wazig een paar kranen en een silo. Het stuk van de haven, dat ze niet kon zien, lag verborgen achter een groot gebouw, waar al sinds tien minuten mensen instroomden, kantoormeisjes, en bleke mannen in dunne, witte regenjassen.

‘Het is wel een mooie dag,’ meende de eerste vrouw.

Ze keek uit het raam in de lucht, op zoek naar de bewijzen voor haar veronderstelling, maar zij vond die niet, want de zon verborg zich juist achter een enorme grijze wolk. De andere vrouw zei dan ook niets. Ze sloeg met haar hand een beetje sigarettenas weg, dat op haar nachthemd was gevallen.

‘Ben je nu niet opgewonden?’ vroeg de eerste vrouw.

‘Nog veel te slaperig,’ antwoordde de ander.

‘Maar word dan toch wakker!’

‘Waarom zou ik? Zolang één van ons opgewonden is, is het wel genoeg.’ De eerste vrouw stond op en liep naar het gasstel, dat op een wankel tafeltje in een hoek van de kamer stond.

‘Ik zal thee zetten,’ zei ze. De ander liet zich vanuit haar zittende positie weer in bed glijden. Ze drukte haar sigaret uit in een asbakje, dat op de dekens stond en sloot haar ogen.

‘Maar het is toch je man,’ zei de eerste vrouw. Het gas plofte aan.

De andere vrouw schrok wakker, vouwde haar armen onder haar hoofd en sloot haar ogen niet meer.

‘Ik sliep alweer,’ zei ze.

‘Zijn trein zal nu wel zo binnenkomen.’

‘Ach ja,’ zei de vrouw in bed. Er kwam langzamerhand een wrevelige trek om haar lippen.

De eerste vrouw kwam weer op bed zitten. Ze streelde met haar hand over haar ochtendjas.

‘Hij moet nodig eens in de was,’ zei ze.

‘Ik wou dat hij niet kwam,’ zei de andere vrouw plotseling driftig. De ander keek haar verbijsterd aan.

‘Maar het is toch je man,’ herhaalde ze.

‘Wat dan nog?’ vroeg de vrouw in bed. Ze ging weer overeind zitten en grabbelde naar het pakje sigaretten, dat naast haar op een stoel lag. Ze maakte een onhandige beweging en het asbakje viel om over de dekens. De vrouw vloekte.

‘Ga eens van het bed af,’ zei ze. De ander gehoorzaamde en de vrouw trok met één beweging de bovenste deken van het bed af en wierp hem op de grond. Toen ging ze weer liggen. Ze stak geen sigaret meer op.

‘Drie jaar is hij weg,’ zei ze. ‘Ik ben niet van het Leger des Heils. Zo veel liefde bezit ik niet. Hij kan maar beter niet komen.’

‘Maar hij is toch niet voor zijn plezier weggeweest.’

‘Drie jaar is te lang.’

‘Dat was het voor hem ook.’

‘Het water kookt.’

De vrouw in de geelblauwe ochtendjas stond van het bed op, liep naar het gasstel en goot het kokende water in de theepot. De ander keek zwijgend voor zich uit.

2

‘Nee, nee, ik draag hem zelf wel,’ zei de man tegen de kruier, die zijn koffer wilde aanpakken. Hij liep langzaam het perron af, de koffer

van tijd tot tijd neerzettend om hem dan met zijn andere arm weer verder te dragen. De man droeg een nieuwe grijze regenjas, maar zijn schoenen waren oud en slecht gepoetst. De koffer was van zwartgeverfd imitatieleer. Toen de man het station uit was stond hij stil en keek om zich heen. Een taxi stopte voor hem en liet twee mensen uit. De taxichauffeur zag de man even vragend aan, maar bracht zijn wagen weer op gang, toen hij merkte dat de man hem niet eens gezien had. De stad is nog altijd even grauw als vroeger, dacht de man. Altijd hetzelfde. Over een uur gaat het regenen. In de kantoren zullen ze de lampen aandoen. De trams raken voller. De krantenverkopers schuilen in het tramhuisje. De agent zet zijn kraag op. Over een uur gaat het regenen, precies zoals drie jaar geleden.

Hij pakte zijn koffer op en stak het stationsplein over. De stad rook zelfs nog als vroeger: een vermoeide geur van benzine en afval en oude huizen. Hij keek naar een klein meisje dat voor hem liep. Haar witte kousen waren afgezaakt en ze droeg een bruin manteltje dat haar te klein was; de taille zat bijna onder haar schouderbladen. Laat ik goed weten wat ik doe, dacht de man.

Hij stond opnieuw stil en leunde tegen de pui van een sigarettenwinkel. Hij duwde met zijn voet tegen de koffer, tot die bijna omviel en trok dan zijn voet weer terug. Als de koffer omvalt... dacht hij. Ja, wat dan? Dan zou hij niet naar huis gaan. Het huis met de versleten trap en het klamme touw, met de brievenbus waarin altijd alleen maar reclamekrantjes van kruideniers en foldertjes voor prijsvragen lagen, het huis met de onafgescheurde kalender, waarop een boerderij stond afgebeeld, in de gang. En dan de kamer. De kamer, waarin zijn vrouw nu zeker nog wel in bed zou liggen, de ene sigaret na de ander rokend, als ze tenminste wakker was.

En het slappe kopje thee. Aan de wand de plaat van de twee apen, die een banaan schillen, kromgetrokken van ouderdom en vocht. En de oude broek van hem, die nog in de kast zou hangen, de pijpen uitgezaakt en gerafeld.

Maar de koffer viel niet om. De man keek er even naar, draaide zich toen om en ging de sigarettenwinkel binnen.

Hij kocht een pakje sigaretten van tien stuks (een nieuw merk) en

knikte 'ja' toen de winkelier hem vroeg of hij roken wilde.

Toen hij, een sigaret in zijn mondhoek, de winkel weer uitkwam stond de koffer er nog net zo. Hij pakte hem op en liep de weg terug, die hij gekomen was, iets sneller dan tevoren nu en met iets meer moed, omdat zijn keuze tenslotte niet had afgehangen van het al of niet omvallen van een dood voorwerp.

DE VLIEGEN

De zon kegelde zijn warmte de kamer in. Brenner zat voor het raam in zijn onderbroek. Hij deed zijn zonnebril af en veegde de glazen schoon.

‘Waarom doe je de luiken niet dicht?’ vroeg Hilda, die op het onopgemaakte bed lag in de kleine slaapkamer, die aan de zitkamer grensde.

‘Zeur niet,’ mompelde Brenner, maar hardop zei hij: ‘Ik wil bruin worden.’

Hij zette de zonnebril weer op en dronk in een slok het glaasje lauwe calvados leeg, dat voor hem op tafel stond.

‘Wat zal Martin het warm hebben op kantoor,’ zei hij. Martin was Hilda’s man. Hilda gaf geen antwoord. Brenner veegde van zijn buik een paar zweetdruppels, die in zijn navel dreigden te lopen.

Hij dacht aan de politie en die gedachte schoot duizenden pijltjes in de binnenkant van zijn huid. Hij vulde zijn glas weer.

‘Hoe kun je met die warmte,’ zei Hilda, die hem kon zien zitten, vanwaar zij lag.

‘Wat?’ vroeg hij.

‘Drinken,’ antwoordde ze.

Ze lag, armen en benen uitgespreid, op het bed, gekleed in een bikini. Onder een paddestoel van warmte.

‘Waarom niet?’ zei Brenner.

Hilda wist niet van de politie. Martin ook niet. Brenner was hier een week maar hij had hun nog niet verteld dat hij hun huis als schuilplaats gebruikte, hun persoon als camouflage.

‘Ik benijd Martin niet,’ zei hij. ‘Wat een bezwete brieven zal hij typen.’

Het was drie uur in de middag. De wekker stond op tafel naast de fles calvados. Dat de warmte het metaal niet ontwricht, dacht Brenner.

Hilda en Martin woonden in een voorstad van Parijs. Het had